

## Peder Jørgensen Skjelbred og hans etterkommere (Helge Øi)

(Ver. 150824)

«Nordre Findlie» og Frostviken har så lenge det har holdt til samer i midtre del av Skandinavia, vært deres landskap – det vil si fra vår tidsregning av og kanskje enda lenger. Noen historikere mener imidlertid at Nordli også i nærmest like lang tid hadde vært bebygd av nordmenn (bønder). I tråd med nyere historieforståelse kan det ha vært en parallell-bosetning av samer og bønder langs Skandinavias «kjøl» helt ned til Idre og Särna. I motsetning til Sørli ble de fleste gårdene i Nordli lagt øde allerede på 1200-tallet, altså før Svartedauden 1339-1350 og hele grenda fikk siden status som statsallmenning – kronens eiendom. Administrativt underlagt fogd og sorenskriver i Innherred – kirkelig under Snåsa prestegjeld.

Snåsapresten Nils Mortensen Lund skriver i 1689: «Anno 1626 omtrænt flyttede nogle fattige Mænd fra Snaasen till Nordfindlie, som nogle 100 Aar har ligget øde, og effterat nogle faa strax derpaa satte sig ned hos dem, have de Anno 1636 forhværvet Lensherren Oluf Passbjærgs bevilling at bygge it Capell paa deres egen bekostning, og blev satt paa Skjelbred den yderste gaard i Bøygden heelt ubeleyligen for de andre Sognemænd, der boe alle langt derfra.»<sup>1</sup> Her får vi navnene til de første seks bureiserne i Nordli: Einer Skjelbred, Rolff Bratland, Oluf Tøssås, Oluf Nees, Matthis Sandvig og Eric Haaland. Det er disse seks oppsitterne som er brukere på pionergårdene «da Nordli ble rydda andre gongen».<sup>2</sup> Kapellet ble siden flyttet til Bratland

Fra begynnelsen av 1600-tallet ble altså Nordli ryddet på nytt og rydningsmennene fikk status som leilendinger under kronen.<sup>3</sup> I Sørli fantes det også krongods, men det gjaldt bare Inderdalen. Også denne plassen ble ryddet i statsallmenning på like fot som gårdene i Nordli. På Skjelbred var den første kjente bosetteren Einar Brønnildsen.

« .... Han kunne være son til Brønnild Ingebrigtsson Finsaas og soneson til lensmann Ingebrigt Finsaas, Visst er det at han var gift med ei dotter til Einar Olsen Belbu. Ein bror ho hadde, Halvard Einarson, var ei tid medbrukar på Belbu, men flytta til Skjelbred og var der all sin dag. Sonen hans freista med å rydda garden Sæter, men gav snart opp.»<sup>4</sup>

Etter at Einar og familien slo seg til på Skjelbred, kom flere til. Einar selv er nevnt i kildene opp til 1668. Manntallet 1664-1666 sier han var 60 år på den tiden og dermed født rundt 1610.<sup>5</sup> I matrikkelen 1665 er han ført opp med to sønner – Ingebrigt 10 år og Daniel 7 år.<sup>6</sup> Svogeren Hallvard hadde kommet fra Snåsa til Skjelbred og slått seg til der.<sup>7</sup> Sønnen hans igjen - Ole Halvorsen - fikk senere bygsel på en liten rydningsplass kalt Sæter.<sup>8</sup> Der var han bare noen få år før han dro tilbake til Snåsa hvor han lyste odelsrett til Ålmo Søre i 1715.<sup>9</sup> Kildene nevner fem barn etter Einar Brynhildsen. Ingebrigt og Daniel har ikke etterlatt seg spor. Kanskje dro de ut av bygda eller også døde unge – helst

<sup>1</sup> Nils Mortensen Lund «Snaasens Kald og Kirche-beskaffenhed 1689» s. 30-33. Nasjonalbibliotekets nettbibliotek (NB).

<sup>2</sup> Gunnar Skavland i Trønder-Avisas julenummer 23. desember 1957.

<sup>3</sup> Prøvematrikkelen 1723

<sup>4</sup> Gunnar Skavland i Trønder-Avisa's julenummer 23. desember 1957.

<sup>5</sup> Sogneprestens manntall 1664-1666, Snåsen, Nordli anneks, Skjelbred fol. 392

<sup>6</sup> Manntallet 1665, bind 55 fol. 88b

<sup>7</sup> Gunnar Skavland «Snåsaboka» bind IV, Belbu s. 219

<sup>8</sup> Tingssaker for Lierne 1693-1711 i Årbok for Namdalen 1961 s. 66

<sup>9</sup> Gunnar Skavland «Snåsaboka» bind IV, s. 219

det første er det mistanke om.<sup>10</sup> Brønild Einarsen kom til Tossåsen, Peder Einarsen til Sandvika. Og så var det datteren Bereth. Rundt 1688 blir hun gift med Peder Jørgensen. Han hadde to døtre fra tidligere ekteskap.<sup>11</sup> Kildene nevner også en Olle Jonson som oppsitter på Skjelbred. Som barn kom han fra Jämtland i 1669.<sup>12</sup> På slutten av 1600-tallet var det altså tre familier på Skjelbred – Halvor Einarsen, Peder Jørgensen og Ole Jonsen. Det har vært spekulert over hvor Peder Jørgensen kom fra. I denne fortellingen går vi ut fra at han sannsynligvis hadde aner fra Aun og Forberg i Snåsa og memorandumet argumenterer ut fra denne hypotesen. Så vil fremtidig forskning kunne korrigere narrativet.<sup>13</sup>

I 1701 ble det satt opp et manntall for å få oversikt over soldatressursene i landet. Det omfattet bare menn og som folketelling var ikke manntallet særlig egnet. Men det ga svar på antall gårder i sognene, hvilke bønder som var brukere, deres sønner og drenger - altså hvilke personalressurser forsvarsmakten kunne regne med. Registreringen ble foretatt vinterstid og fogden på Inderøya fant det vanskelig å kunne oppsøke grendene i Lierne på denne årstiden. Kommisjonen kunne derfor bare støtte seg til nødtørftige opplysninger om befolkningsgrunnlaget der oppe. En fikk imidlertid registrert at i Nordli var det på den tid blitt 10 gårder og på Skjelbred var det Peder og Ole som var oppsittere.<sup>14</sup> Reidar Bolling mener at det i 1703 var blitt to bruk med Peder Jørgensen og Ole Skjelbred som oppsittere. Det er neppe riktig. I prøvematrikkelen 1723 er det bare ført opp ett bruk og ett matrikelnummer som drives i felleskap at Peder og Ole. Dette i motsetning til Totsås hvor det klart er to forskjellige matrikelnummer med Einar Brønildsen på det ene og «*enken*» etter en Oluf Paulsen på det andre.<sup>15</sup>

Ifølge Bolling er Olle Schielbredt sønn av Jon Olsen.<sup>16</sup> Dette bekreftes av Scnitlers grenseeksaminasjonsprotokoll fra 1742 som sier at Ole Jonsen Skjelbred var født i Lits sogn i Jämtland og kom til Skjelbred 4 år gammel sammen med foreldrene.<sup>17</sup> Ole ble altså født rundt 1665 og kom til Skjelbred rundt 1669. Som nevnt ovenfor bekrefter matrikelutkastet 1723 to oppsittere på Skjelbred - Peder Jørgensen og Lars Olsen.<sup>18</sup> Da er nok Ole Jonsen død og sønnen Lars har overtatt.

Slutten på den «store nordiske krig 1700 – 1721» hadde to konsekvenser for Lierne. For det første ble det bestemt at Sverige og Danmark-Norge skulle trekke de nøyaktige grensene landene imellom. I den anledning skulle hvert land nedsette grensekommisjoner. Det andre var at staten Danmark-Norge var kommet i alvorlig økonomisk knipe og kongen valgte å auksjonere bort en rekke kirker og krongods rundt om i landet, blant annet gårdene i Nordli samt Inderdal i Sørli. I 1729 fikk Hans Hornemann i Trondheim tilslaget for hele Nordli-godset. Gårdene i Lierne hadde imidlertid særskilt lav matrikelskyld og allerede i 1732 overdro Hornemann eiendommene til handels- og lensmann Jon Jørgensen Støfra fra Snåsa. I 1740 var det skifte etter ham og eiendommene ble delt mellom enken og

<sup>10</sup> HØ arbeider med et prosjekt som har til hensikt å «spore» disse to.

<sup>11</sup> Se note 21.

<sup>12</sup> Major Peter Schnitlers grenseeksaminasjonsprotokoll 1740-1743, Bind 1 s. 145-146

<sup>13</sup> I klassisk forskningsprosedyre er prosedyrene TESE (hypotese) – ANTITESE – SYNTESE tre nødvendige skritt fram til en holdbar konklusjon. Jeg presenterer en hypotese som ytterligere forskning må kunne stille spørsmål ved i form at nytt bevismateriale. Publisering er en forutsetning for at andre skal kunne komme med materiale som motbeviser hypotesen.

<sup>14</sup> Manntallet 1701, Inderøy fogderi, Snåsa prestegjeld fol. 22-23

<sup>15</sup> Se memorandum «Brønild Einarsen Totsås og hans etterkommere». Helge Øi

<sup>16</sup> Reidar Bolling «Liernes gårdshistorie», upublisert maskinskrevet manuskript.

<sup>17</sup> Major Peter Schnitlers grenseeksaminasjonsprotokoller 1742-1743, bind 1 s.145-146

<sup>18</sup> Matrikelutkast 1723, eksaminasjonsprotokollen bind 166, fol. 98b

fem barn. Enken fikk Skjelbred, Bratland, Holand (et bruk) og Eidet. I løpet av de neste 20 årene solgte arvingene alle gårdene til oppsitterne som derved ble selveiere.<sup>19 20</sup>

Tilbake til Skjelbred. I Nordli var det på den tiden ikke innflytting fra andre bygder så langt en kan se dokumentert - når en unntar jämten Olle Jonsen på Skjelbred og brødrene Peder Paulsen Kveli og Ole Paulsen Leirbakken som begge var født i Jämtland, men kom til Nordli via Inderdalen. Etter som Einar Brynildsen d.e. på Skjelbred og familien hans hadde sitt opphav i Belbu på Snåsa, er det rimelig å anta at også Peder Jørgensen kommer fra den bygda. Peder er antatt født på midten av 1600-tallet.<sup>21</sup> Kildene omtaler ham første gang i et skifte etter andre kona hans, Beret Einarsdatter som døde rundt 1698. Her kommer det fram opplysninger av interesse for så vel oversikt over familien hennes på Skjelbred, som identifisering av Peder Jørgensen.<sup>22</sup>

*«Anno 1699 den 22 Juny blef holdet Registrering och arveskifte paa Skelbred i Norre findlie, under Snaasens Prestegield, Effter Peder Jørgensens afdøde Hustrue Beret Ejnarsdatter Imellom hannem Paa den ene side och deres sammen aufløde Børn, Nemlig Joen Jørgensen, 10 aar gammel, Daniel Jørgensen 10 aar gl, Karen Jørgensdatter 4 aar gammel, Paa den anden side, Paa børnenes wegne Som Werge och formynder war nerverende deres Morbroder Peder Sandvigen, wuderingsmænd bøygde Lensmann Anders Haldvordsenn Breede fra Snaasen Baar Jørstad och Olle Skjelbred, Boens anviste Midler var effter vurdering som følger»*

(Så kommer den vanlige opplistingen av aktiva: Kaaber – Sengeklæder – Quæg - Heste, Creatur – Jernfang.)

*«Summa Summarum Boens formue Bedrager sig effter vurdering = 32 Rdlr – 2 ort – 8 sh Ytstaaede eller Bortskyldig Gield war iche Widende med Rettens Middel for sin umage och Peder Jørgensens wederlaug Jmod hendes Sahl. kounes begravelse for bekostning, Det han med Reede Penge har ..., at Peder Jørgensens Hovedtlot den Halve part nemlig 16 Rdlr 1 ort 4 sh Som bestaar Udj effter følgende (tas av aktiva) Legger fra sig 4 sh: Den øfrige beholding. Boens Midler deles børnene imellom och kommer paa Een Broderlod 4 Rdlr 2ort 14 sh Paa Een Søsterlod 2 Rdl 1 ort 7 sh Joen Jørgensen Een broderlod 4 Rdlr 2 ort 14 shiling som bestaar udj Effter følgende (tas av aktiva) Daniel Jørgensen broderlod udj Effter følgende – (tas av aktiva) 4-2-14 Karen Jørgensdatter Een Søsterlod = 2 Rdlr 1 ort 7 sh Udj Efterfølgende (tas av aktiva) legger fra sig 1 sh Marithe Jørgensdatter Een søsterlod Udlagt udj Effter følgende (tas av aktiva) legger fra sig 1 sh Ellen Jørgensdatter Een Søsterlod udj Effter følgende (tas av aktiva) Summa 2-1-12*

*For de umyndige Børns tilfaldne arw blifver deris fader Joen Jørgensen Werge fore effter Loven, hafver obagt at det blifver uforringet som agten at tilsvare, Hvormed dette Skiffte fich Ende.»*

Noen kommentarer til skiftet. Beret var søster til Einar Sandviken. Hovedregelen i Christian Vs norske lov fra 1687 var det skulle skiftes etter alle som etterlot seg umyndige barn og skulle i prinsippet utføres innen 30 dager etter hovedpersonens død. Dette kunne være besværlig på avsidesliggende steder som Nordli. En måtte imidlertid ikke gifte seg på nytt før etter at skiftet var foretatt.

Patronymet Jørgensen blir tillagt barna hvilket ikke er formelt riktig. Protokollen ble ført på Inderøy sorenskriverkontor som kopi av det originale skiftebrevet som var basert på skifteforretningen. Loven presiserte at sorenskriveren skulle *«have en Bog, hvorudi Copie af alle skiftebrevene, som de udstæde, skal indskrivis i.»* I dette tilfellet hadde de faktiske vurderingene blitt notert ned på Skjelbred og

<sup>19</sup> Bygdebok for Lierne, bind II, s. 33

<sup>20</sup> Gunnar Skavland, Snåsaboka bind IV, Støvre s. 91

<sup>21</sup> Snåsa kirkebok, begravelser 1739, «Peder Jørgensen Schelbred af Sønderljd, Dom 12 à Trinitatis (84 aar).

<sup>22</sup> Inderøy skifteprotokoll 2 (1692 – 1700) - 1699 fol. 352b - 354

skriveren på sorenskriverkontoret hadde muligens «en dårlig dag på jobben» da han skulle kopiere skiftebrevet inn i protokollen. (I det påfølgende skifte i protokollen forekommer samme fenomenet med patronymene.) Likeledes er det merkelig at det på slutten av skiftet er notert: «*for de umøndige børns tilfaldne arv blifwer deris fader Joen Jørgensen werge fore efter loven*». Hvem er denne Joen? Er det en ren lapsus fra skriveren? *Deris fader* er uomtvistelig Peder Jørgensen. Men det fantes en Joen Jørgensen fra Aun i Snåsa og han hadde en eldre bror som het Peder.<sup>23</sup> Peder Jørgensen Skjelbreds eldste sønn het Joen - i skiftet kalt Joen Jørgensen. Hvem er hvem?

Det er opplyst at boet ikke hadde gjeld og at Peder betalte for konas begravelse med «*Rede penge*». Det var vel også uvanlig i en nybyggerbygd. Det fastslås at Beret Einarsdatter og Peder Jørgensen hadde tre felles (sammen avlede) barn: Joen, Daniel og Karen - Joen og Daniel tydeligvis tvillinger. I tillegg hadde Peder to barn fra tidligere – Marit og Ellen. Etter som vi har med slekter fra Snåsa å gjøre er det naturlig å søke der. Joen Jørgensen Aun er nevnt. Faren var klokker Jørgen Fredriksen Forberg, moren Marit Jonsdatter.<sup>24</sup> Navngiving av barn var på ingen måte tilfeldig på den tiden. Peders eldste sønn (tvillingen Joen) har i så fall etter reglene fått en morfarsoppkalling. Broren Daniel har navn etter onkelen - Daniel Einarsen d.e.<sup>25</sup> Denne fortellingen går videre med en hypotese at Peder Jørgensen Skjelbred er identisk med Peder Jørgensen Aun.

På side 6 er referert et skifte fra 1785 etter Peder Jørgensens datter Beret Pedersdatter som døde uten livsarvinger på husmannsplassen Årenget i Snåsa. Her er det opplyst at søsteren Ellen Pedersdatter var død og at to av hennes barnebarn har fått oppnevnt klokkeren Bård Larsen Forberg som formynder. Loven krevde at formyndere i utgangspunktet skulle være i slekt med myndlingene. En annen familiebegivenhet hvor klokkeren Bård Larsen Forberg dukker opp, er i 1797 hvor sønnen til Einar Brynildsen Totsås - Daniel Danielsen - gifter seg. Her er klokkeren Daniels forlover.<sup>26</sup> Dette er riktig not en annen gren av slekten på Nordli, men peker like vel på mange familiære relasjoner til Snåsa. Forbindelse mellom Peder Jørgensen Skjelbred og Snåsa synes å være en rimelig konklusjon.

Igjen til skiftet fra 1699. Her omtales Peder Einarsen Sandviken som var morbror til Jon, Daniel og Karen. Opprinnelig fra Skjelbred og trolig ble han gift med datter til den opprinnelige nybyggeren på Sandvika – *Mattis Sandvigen* – og havner der.<sup>27</sup> Det blir anført at han møtte under skifteforretningen som verge og formynder på vegne av barna – noe som var vanlig og at det senere av skifteforvalteren ble oppnevnt en offentlig formynder. På slutten av skiftet dukker denne «Joen Jørgensen» opp, noe som antakelig var en forveksling a navn. Marit og Ellen får sin arvelodd på lik linje med de andre barna, men alderen er ikke oppgitt. En kan ikke finne skifte etter Peder Jørgensens første kone, men hun kom trolig fra Snåsa.<sup>28</sup> Etter som tvillingene Jon og Daniel var født ca. 1689 og Peder var blitt gift med Bereth Einarsdatter før den tid, kan en anta at skifteloven av 1687 ikke var virksom i Inderøens eller Namdalens sorenskriverier på den tiden første kone døde. De to eldste pikene er nevnt i kildene senere. Marith bodde på sine eldre dager antakelig på Jule i Sørli hvor også halvbroren Daniel holdt til. Alderen hennes kommer ikke fram. Det gjør det imidlertid sann omtrentlig hos søsteren Ellen. Hun

<sup>23</sup> Gunnar Skavland, Snåsaboka s. 100, Forberg

<sup>24</sup> Ibid.

<sup>25</sup> I memorandumet «Einar Brynildsen Totsås» HØ finner vi Daniel Einarsen d.y. født 1725.

<sup>26</sup> Snåsa kirkebok, trolovelser 1797 nr. 11.

<sup>27</sup> Reidar Bolling. «Gårdshistorie for Lierne», Sandvik g.nr 22, upublisert maskinskrevet manuskript,

<sup>28</sup> Datteren Elen (Eli) død på Snåsa og etterlater seg bl.a. to umyndige barnebarn Anne og Maria. Her blir klokkeren Bård Larsen Forberg verge. Utfordringen er å finne ut om klokkeren slekter til barnas far eller til Elen Pedersdatter.

blir gift 1725 på Hammer i Snåsa og får fire barn. Hun må da ekteskapet ble inngått iallfall ha vært 35 år. Etter at mannen var død, blir hun gift andre gang i 1750.<sup>29</sup>

Når dette er sagt, så har en heller ikke funnet kopi av skiftet i protokollen etter hans tredje ekteskap som ble inngått straks etter at skiftet 1699 var gjennomført. Neste barn (sønn) ble født år 1700 og Peder fikk i årenes løp ni barn til som vi vet om. Yngste datter Kjersti ble født ca. 1720. Etter henne fikk Peder nok en sønn i det som må være i et fjerde ekteskap. Han ble døpt Joen som den eldre broren sin og i et skifte fra 1779 etter Maria Pedersdatter, blir Joen d.y. nevnt som halvbror til de andre. På den tiden tredje kona døde hadde de nok flere umyndige barn og et skifte skulle vært nødvendig, men som sagt – for årene 1723–1734 mangler Inderøya sorenskriveri skifte- og justisprotokoll så kopi av dette skiftet er gått tapt.

Hvem var mor til de ti barna Peder fikk i tidsrommet 1700 – 1720. Hun er ikke nevnt i kildene direkte, men det er flere indikasjoner på at hun het Berith Fredriksdatter og kom fra Leirbakken – trolig Peder Jørgensens søskenbarn.<sup>30</sup> De to eldste sønnene til Peder i tredje kullet het henholdsvis Fredrik og Jørgen. Det bør ha vært etter en morfar og en farfar ifølge tradisjonen. Fredrik får i sin tur ni barn, tre sønner og fem døtre.<sup>31</sup> De to yngste døtrene blir gift på Leirbakken og Ingulsvatnet. I tillegg blir to av sønnene til Fredriks søstre gift på Kvemoen. Dette borger for en nær forbindelse mellom Kveli-grenda og Skjelbred.

Olle Jonson Skjelbred og Peder Einarsen Sandvik er beskrevet i kildene flere ganger. Peder Einarsen var altså Peders Jørgensens svoger og nevnt som oppsitter på Sandvik allerede i 1663 – den gang 24 år. Det vil si at han var født rundt 1639. I Inderøyas justis-protokoll for 1693 lot en Roland Jonsen lese sin bøkseledel på Sandviken i Nordli som Peder Einarsen hadde «overladet» ham. Roland trolig svigersønn - navnet går igjen hos flere av Peder Jørgensens etterkommere. Begge ble innstevnet som vitner i en drapssak i 1706, Peder Einarsen da nevnt som kårmann. Ellers ble også Peder og Olle Skjelbred innkalt i samme sak. Morbror Peder Einarsen Sandvik var altså 60 år og kårmann i 1699 da han møtte på vegne for de tre søsterbarna ved skiftet.

Loven var som nevnt slik at gjenlevende ektefelle ikke kunne gifte seg på nytt før skifte med eventuelt umyndige barn var foretatt. Peder har nok inngått nytt ekteskap straks etter skiftet i 1699 for eldste sønn i tredje ekteskap var født omkring 1700. På tinget i 1708 «*lot Peder Skielbreid læse sin bøkseledel på Sætter, nu øde og forhen brugt av Olle Halvorsen, som har det forladt*». Som nevnt ovenfor hadde Ole Halvorsen dratt trolig tilbake til Snåsa hvor han hadde lyst odelsrett på Ålmo Søre. I matrikkelen 1723 står Jørgen Skjelbred som bruker av Sætter.<sup>32</sup> Det er notert at plassen ligger øde, men brukes som seter. I Schnitlers eksaminasjon på Nordli i 1742 1 er Fredrik Pedersen Skjelbred vitne, født på gården Skjelbred av bondeforeldre, 42 år, gift 5 barn og bruker på Skjelbred.<sup>33</sup> Fredrik og Jørgen er altså to tidlige sønner i tredje ekteskap. Det skulle komme mange flere søsken og et ekteskap til i de kommende årene.

<sup>29</sup> Se note 9, Hammer s. 14

<sup>30</sup> HØ arbeider med prosjekt som ser på samisk bosetning i Kveli, Kvelimarka og Frostviken. Her blir den første bosetningen på Leirbakken diskutert.

<sup>31</sup> Se skifte 1785, note 42

<sup>32</sup> Ibid. s. 87

<sup>33</sup> Bygdebok for Lierne, bind III Nordli s. 78

Peder Jørgensen Skjelbred dør i 1739, i henhold til kirkeboken 84 år gammel.<sup>34</sup> Gunnar Skavland mener at han nok var noe yngre, neppe født før 1660. Kirkeboka for Snåsa tar til i 1733 og Skavland sier at den i de første 40 årene hadde store lakuner og dermed ofte en mager kilde.<sup>35</sup>

På Skjelbred har vi nevnt Beret Einarsdatter. Hun hadde fire brødre som er kjent fra kildene. Peder Einarsen har vi omtalt, men det er tre brødre til – Ingebrigt, Daniel og Brønild. Ingebrigt og Daniel er som nevnt ikke funnet igjen etter manntallet 1665. Når det gjelder Brønild kommer Peter Schnitler oss til hjelp for i et tillegg til grensekommissjonene eksaminasjonsprotokoll omtales artefakter som bevitner eldre tiders bosetning i Nordli. I protokollen uttrykkes det slik: «*At nu dette Nordre Finlje tilforn i ældgamle tiider af bønder-Folck maae have været beboet, men ved dend fameuse Sorte død Sluttelig ødelagt: dertil haves Visse Kiendetegn. Den nu leevende bonde paa Tosaasen gaard i dette Nordre-Finlje hans Far-fader, har været dend, der først har bygget forbemelte Skielbreens gaard; .....*». <sup>36</sup> Så følger en beskrivelse av en del artefakter fra tiden før «Nordli var rydda andre gongen». Den ennå levende mannen på Totsås i 1742 var Einar Brønildsen d.y. og faren - Brønild Einarsen - Joen, Daniel og Karen sin morbror.

I Snåsaboka IV har Skavland en oversikt over utflytting og innflytting i Snåsa før år 1900 av personer nevnt i bokteksten. Jeg har gått gjennom de som kom til bygda fra Nordli og finner fire barn etter Peder Jørgensen Skjelbred som kom til Snåsa: Joen d.e., Elen, Peder og Beret. Joen Pedersen Skjelbred d.e. ble i 1743 gift med enken Ingeborg Einarsdatter på Berg Øvre i Snåsa.<sup>37</sup> Han må da ha vært 54 år. At det var to halvbrødre som begge ble døpt Joen går klart fram av skifte 1778 etter Maria Pedersdatter på Flått i Høylandet.<sup>38</sup> Her har forvalteren anført at Joen d.e. tidligere har hatt opphold i København og Joen d.y. døde ung og ugift i Romsdal.<sup>39</sup> Begge muligens soldater.

Ellen (Eli) Pedersdatter ble i 1725 gift med Peder Bårdsen på Hammer, Snåsa. Barn: Bård, Beret (g 1754 med Peder Olsen Forberg, bruker på Sem i Grong). Kersti, Dåret og Beret d.y. Sønner Bård Pedersen død tidlig for i skifte fra 1774 etter onkelen Peder, er barna hans Kierstin, Dorothea og Berethe oppgitt som arvinger. Ellen oppgift med enkemann Ola Bårdsen Hammerøya.<sup>40</sup>

Peder Pedersen Årenget var husmann under gården Gravbrøt på Snåsa. Som Peder Pedersen Skjelbreid ble han i 1738 gift med Eli Tomasdatter, enke på Kolåsen i Snåsa. Skifte etter henne i 1765. Peder oppgift med en Eli Jonsdatter. Han døde i 1774, alder 67 år.<sup>41</sup> Skifte samme året.<sup>42</sup> Enken opplyste at «*hun hadde hørt av sin mann mens han levde at han skulle ha 16 helsøsken og 8 halvsøsken*». <sup>43</sup> Om halvsøsknene vet vi sikkert om fem i første og andre ekteskap og en i fjerde. Det går fram av skiftet etter Maria Pedersdatter i 1778. Om skiftet etter Peder sier Skavland at enken var gammel og muligens ikke orientert om virkeligheten i disse forholdene.<sup>44</sup> Etter mine beregninger var de til sammen 16 søsken og Peder Årenget hadde 6 halvsøsken.

<sup>34</sup> Kirkebok Snåsa, begravelser 1739.

<sup>35</sup> Gunnar Skavland: «Jämtén», årbok for Jämtland 1957, s. 122

<sup>36</sup> Major Peter Schnitlers grenseeksaminasjonsprotokoller 1742-1745. bind 1, s.143, Nettbiblioteket NB

<sup>37</sup> Gunnar Skavland, Snåsaboka bind IV s. 105

<sup>38</sup> Namdal skifteprotokoll XIII a (1777-79) fol. 127b

<sup>39</sup> Det kan hende at også Jon d.y. var soldat. Første Trondhjemske Infanteriregiment besto av flere kompanier, bl.a. et i Romsdal.

<sup>40</sup> Gunnar Skavland, Snåsaboka bind 4 s. 14

<sup>41</sup> Ibid. s 178

<sup>42</sup> Inderøy skifteprotokoll nr. 12 (1771-1778), fol. 342b-343a

<sup>43</sup> Gunnar Skavland, «Jämtén» 1957, s 122

<sup>44</sup> Ibid.

Beret Pedersdatter Skjelbred var inderst på husmannsplassen Årenget, høyst sannsynlig leide hun husvære hos broren Peder Pedersen. Hun ble gift i 1758 med enkemann Jon Ålmo.<sup>45</sup> Det var skifte etter henne i 1785. Beret hadde ingen livsarvinger og her får vi mange opplysninger om søsknene hennes.<sup>46</sup> Jeg skal derfor sitere begynnelsen:

«Anno 1785 den 20de October Blev ved Lensmanden Hans Carlsen foretaget Registrering og vurdering på Husmandsplatzen Aarenget under gaarden Gravbrodt i Sneasens Tinglaug og Inderøens fogderie efter afdøde Inderste Berethe Peders Datter, til paafølgende lovlig arveSkifte og Deeling J mellom den afdødes Søskende og Deris Børn, alt efter Lensmandens forretning lydende ved ytter andet saaledis: Anno 1785 den 26 October, blev ifølge Bekentgjørelse ved Placaters Publication foretaget Registrering og Vurdering paa Husmandsplatzen Aarenget kaldet, under gaarden Gravbrot i Sneasens Præstegield, efter afdøde Inderste Piigen Berethe Peders Datter, til paafølgende Skifte og Deeling imellom den afdødes igiendværende arvinger som bestaar af søskende og Deris børn etc: og hvervende er under 5te D:M: fra Elias Andersen Sør-Høug i Overhaldens prestegield, indløbend P:M: saaleedes lydende –

«Jeg er her paa Marketsplassen underrettet om, at een quinde Berethe PedersDatter Schielbred er død, som var Søster til min Sal: VærFader Roland Pedersen Sørhøy, som skal have opholdet sig paa Sneasens i een Plads Aarenget kaldet; nu er og min Vær-fader for nogle Dager siden død, og Jeg er alleene Arvelig efter Hand, Jeg har før hørt at hun skulle have noget til Eije, Saa vil jeg bede ærede Lensmand, at han vil være saa god, og Være paa vor side. Hun havde kun 2de Brødre her i Overhalden og ... .. , efter Roland er Jeg arving, efter Sal. Jørgen Pedersen ere Børn som følger, 1 Søn ved Navn Lars Jørgensen og 2de Døttre ved Navne Elen Jørgens Datter og anden Gunhild Jørgens Datter, om det skulle findes noget efter Hende, da ville J være saa goed og være paa var Siide: en ... .. Wel.- .... : Sørhøy Da 5te October 1785,- Elias Andersen Sørhøy,-

... heraf anføres Disse Arvingene efter Underrettnng og efter Hvad som nu paa Skifte Bodet blive opgivet saaleedis:

1. Den afdødes Broder Roland Pedersen Sørhøy, Død og efterlater sig Datter som og er Wamu? giort, gift med Elias Andersen Sørhøy i Overhalden.
2. Broderen Jørgen Pedersen Rendbiør i Overhaldens Prestegield. Død, og efterladt sig a. Lars Jørgensen b. Elen Jørgens Datter, og c. Gunille Jørgens Datter, men ingen underretning om de ere u-myndige eller gifte. -
3. Broderen Friederich Pedersen Schielbreid i Findlie, Død, og efterladt sig Sønn a. Arent Friedrichsen Schielbred, myndig, b. Ole Friedrichsen Limingen i Findlie Myndig. c. Joen Friedrichsen Schielbred, myndig. d. Kiersten Fridrichs Datter gift med Arent Larsen Schielbred Sammesteds e. Marithe Friedrichs Datter gift med Joen Bratland sammesteds. f. Berethe Friedrichs Datter gift med Peder Joensen Frostviig i Jemtland, mod Findlie g. Kiersten Friedrichs datter gift med Peder Joensen Frostviig samme steds h. Anne Friedrichs Datter gift med Ole Joensen Leerbach i Findlien og i. Sara Friedrichs Datter gift med Lars Joensen Inguels Wandet i Findlie
4. Søsteren Eeili Peders Datter, død, og efterlater sig Børn; a. Baard Pedersen Hørjum, Død, og efterlater sig Børn 1. Peder Baardsen Hørjum myndig, 2. Anne Baardt 25 aar u-myndig, Marja Baardsdatter 22 aar u-myndig (for de umyndige barna oppnevnes Klokkeren Baard Larsen

<sup>45</sup> Gunnar Skavland, Snåsaboka s. 178

<sup>46</sup> Inderøy skifteprotokoll nr. 14 (1785-96) fol. 19b-20

Forberg som verge) , b. Berethe Pedersdatter gift med Peder Olsen Seim i Overhalden, c. Kiersten Pedersdatter gift med Ingebrigt Joensen Sandnes Rønningen; d. Enken Dorothea Peders Datter Gesund i Fladanger, og e. Enken Berethe Peders datter Bødstad. –

5. *fuld søsteren Sussana Peders Datter gift med Joen Olsen Frostviig i Jemtland, mod Findlie.-*
6. *ligesaa Søsteren Elisabeth Peders Datter, gift med Hans Qvemoen i Findlie*
7. *fuld Søsteren Sara Peders Datter gift med Ole Ejnersen Qvemoe samme steds*
8. *fuld Søsteren Marithe Peders Datter Jule, Død; og efterlater sig Børn, a. Peder Danielsen Jule i Findlie, myndig, b. Bereth Daniels Datter gift med Joen Jonassen Schaaale, samme steds c. Berethe Daniels Datter gift med Joen Pedersen Storvandet i Jemtland mod Findlie d. Marithe Daniels Datter gift med Iver Joensen Frostviig mod Findlien.*
9. *fuld Søsteren Kiersten Peders Datter Totaas, Død, og efterlater sig Børn a. Peder Pedersen Jorm i Jemtland myndig, b. Ejner Pedersen sammesteds myndig, c. Marith Peders Datter gift med Ole Andersen Næsset i Findli d. Enken Anne Peders Datter Totland i Findli og e. Dorothea Pedersdatter gift med Lars Bentzen Qvelien Sammesteds.»*

Vi skal ta for oss et skifte fra 1779 etter Maria Pedersdatter og her er Roland Pedersen Sørhøy den viktigste informanten som gjelder søskenflokket og deres oppholdssteder. I 1785 dør han omtrent samtidig med søsteren Berit og viktige opplysninger fra Overhalla kan ha gått skifteforvalteren i Snåsa forbi. Det kan også være at Skavland bare har tatt for seg skiftene i Inderøyas skifteprotokoller og således ikke har vært oppmerksom på skiftet fra Overhalla i 1779 da han skrev sin artikkel om den første bosetningen i Frostviken.<sup>47</sup> Her har han gitt et utdrag som «bare tar med det som antas å ha interesse for Frostvikens bosetningshistorie, og det vil i realiteten si de ætlinger etter Peder Jørgensen Skjelbred som da bodde i Frostviken eller Liene.»<sup>48</sup> I den artikkelen gis fyldig oversikt seks av disse barna, deres ektefeller og barn. I sitatet fra skiftet ovenfor er alle tatt med og det er flere ting å merke seg. Det første er at skifteforvalteren har titulert den avdøde som Piigen Inderste Berethe Pedersdatter. Ifølge Skavland hadde hun riktig nok ingen barn, men var enke etter Jon Ålmo og det er trolig at hadde vært et skifte etter ham i sin tid slik at hun ble sittende med sin enkelodd. Det andre er at Eli (Elen) Pedersdatter har betegnelsen «søster» mens de andre blir kaldt fullsøstre. Det stemmer med at hun var halvsøster. Det tredje er at dette skiftet avviker på et vesentlig punkt fra det neste vi skal ta for oss. Det gjelder Daniel Pedersen og Marith Pedersdatter på Jule i Sørli. Det framgår også at de umyndige døtrene til søsteren Eli - Anne og Maria - får klokkeren Baard Larsen Forberg som formynder. Det flere indisier på at klokkeren hadde familiær forbindelse til disse barna.

I skiftet av 1785 er det listet opp 9 søsken. Nr. 8 er Marith Pedersdatter Jule død og etterlater seg barn: 1) Peder Danielsen Jule i Findlie, myndig. 2) Berethe Danielsdatter gift med Joen Jonassen, Skåle. 3) Bereth Danielsdatter gift med Joen Pedersen Storvandet i Jamtland. 4) Marithe Danielsdatter gift med Iver Joensen Frostviken.<sup>49</sup>

De barna skifteforvalteren nevner har nok Daniel Pedersen på Jule som far, men neppe Marith Pedersdatter som mor. Det går ganske klart fram av tre skifter, to på Jule som vi skal komme tilbake til og ikke minst skiftet etter Maria Pedersdatter Skjelbred (1711-1778) som vi nå skal se på.<sup>50</sup> Hun var

<sup>47</sup> Gunnar Skavland «Jämten» 1957 s. 122

<sup>48</sup> Ibid

<sup>49</sup> Inderøy skifteprotokoll nr. 14 (1785-1796) fol. 19b-20a

<sup>50</sup> Namdal skifteprotokoll nr. XIIIa (1777-79) fol. 127b



gift to ganger på Flått i Høylandet. Begge ekteskapene barnløse og hadde ingen livsarvinger.<sup>51</sup> Skiftet er forholdsvis omfattende og nevner 12 hel- og halvsøsken. Jeg skal ta dem tabellarisk:

**Søsken:**

1. Friedrich Pedersen Schelbreds 9 barn myndige
1. Jørgen Pedersen Reinbjørs 3 barn umyndige
2. Roland Pedersen Høy
3. Berithe Pedersdatter 70 aar. Snaasa myndig
4. Elisabeth Pedersdatter Østre Kvemoen, Snaasa
5. Susana Pedersdatter Linnæset, Sverige
6. Sara Pedersdatter Kvemoen, Snaasa
7. Kirsten Pedersdatter Liebøydens, 5 barn myndige

**Halvsøsken:**

1. Daniel Pedersen Hiuuls 6 barn myndige
2. Joen Pedersen den eldre
3. Joen Pedersen den yngre
4. Elen (Eli) Pedersdatter (Hammer i Snåsa)

Alle barna og deres arvinger i fall hovedpersonen var død, pertentlig listet opp. Noen punkter skal bemerkes. Halvsøsteren fra andre ekteskap Karen Pedersdatter er ikke nevnt. Hun er den eneste av de 16 barna som ikke forekommer i noen av kildene bortsett fra skiftet 1699. I skiftet etter søsteren Beret Pedersdatter i 1785 er flere av barna til halvbroren Daniel Pedersen listet opp under Marith Pedersdatter på Jule. Det er bare det at Daniel og Marith var søsken. Dessuten eksisterer det to skifter fra Jule som sannsynliggjør at Daniel var gift tre ganger og de to siste hustruene het Marith Jonsdatter Omli og Marith Olsdatter. I tillegg var det i skiftet etter Marith Jonsdatter satt av morsarv til 3 navngitte barn i første ekteskap, så vi har rimelig oversikt over forholdene og samtlige barn på Jule bortsett fra navnet til første hustru. Det er nok Daniel Jules barn som rettmessig får sin arv.

Tilbake til skiftet 1778. Roland Pedersen Høy synes å ha vært skifteforvalterens viktigste opplysningskilde om berettigede arvinger og deres adresser. Etter Marie Pedersdatter død, antakelig tidlig i 1778, ble det i mai samme år etter registrering av boets verdier og påfølgende auksjon, satt inn en etterlysning av arvinger i to aviser, Trondhiemske Adresse Contours Efterretninger og Berlinske i Kjøbenhavn.<sup>52</sup> Dette er interessant lesning og jeg skal referere hele etterlysningen fra Adresseavisa: *«Proclamara. Paa Gaarden Flott i Høylands annex under Overhaldens Præstegjæld udi Nummedahls fogderie, er for kort Tid siden død en gammel Enke=Kone, ved navn Marie Pedersdatter, hvis efterladte ringe Effecter, strax er tagen under lovlig Registrering og Vurdering, og derefter til offentlig Auction exponeret. Ved Registreringen blev der forklaret, at hun ingen Livs Arvinger har efterladt sig, men skal have haft 3 Fuld=Brødre og 5 Fuld=søstre, samt 3 Halv=Brødre og en Halv=søster, hvorav følgende var uten for dette Fogderie, nemlig Fuld=broderen Friedrich Nielsen Schelbred, i Lie=Bøyden under Snee=Aasensom skal være død, men i sitt Ægteskab haft 12 Børn som ingen vidste enten var i Live eller ej. Fuld=søstre: Berithe Pedersdatter, gift med Hans Qvemoen, begge på Snee::Aasen. Susanna Pedersdatter, gift med Jon Olsen Lie=Næsset, som ved Grændernes Deeling, skal være kommet under Sverrig. Sara Pedersdatter, gift med Ole Ejnersen Qvemoen på Sneeaasen. Kiersten Pedersdatter*

<sup>51</sup> Skarland: Bygdebok for Høylandet, bind I s. 196

<sup>52</sup> Trondhiemske Adresse Contours Efterretninger, her fredag 19. mai 1778. Nasjonalbibliotekets Nettbibliotek.

*Totaas, skal have været gift, men død dog efterladte sig følgende børn; Sønnerne Peder Pedersen og Ejner Pedersen, som begge skal være myndige. Døttrene: Marithe Pedersdatter, gift med Olle Andersen Næsset. Anne Pedersdatter, gift med Ole Nilsen Totaasen, Dorothea Pedersdatter, gift med Lars Bentzen Qvelien, alle i Lie=bøyden under Snee=Aasen. Halv=Brødrene: Daniel Pedersen Hiul, som skal være død i Lie=Bøyden, men hvor mange disse ere, eller hvor nogen av dem oppholder sig, vidste ingen. Jon Pedersen, den ældre, skal, for omtrent 20 Aar siden været i Kiøbenhavn,, men hvor han nu er vidste ingen. Jon Pedersen, den yngre, skal, for omtrent 40 til 50 Aar siden været i Romsdahlen, hvor han formeenes, u-gift er død, og halv=søsteren Elen Pedersdatter, skal være enke og boe på Snee=Aasen. Disse, med flere Arveberettigede, efter den sal. Afdøde (om det skulle være noen) bliver altsaa herved, i de Trondhiemske Adresse=Contoires Aviser, ligesom i Kiøbenhavns Berlinske, 3de Gange efter hinanden inkaldet, at melde sig hos mig, inden et Aar og Dag fra Dato, med lovlig Ligitimation. Schej den 19de Maii 1778. M; Strøm, Sorenskriver over Nummedals Fogderie.»*

I oktober 1778 velger sorenskriveren å avslutte skiftet med følgende bemerkning:

*«Siden haver Skifte Forvalteren formedelst de mange Arvinger som på forskjellige stæder oppholder sig, og siden ingen til fulde viste at give oplysning om dem alle, fundet fornøden, paa den almindelige maade, at bekjentgiøre 3de gange efter hinanden, den Sl. Qvindes Dødsfald, i de Kiøbenhavnske Berlinske og Trondhiems Adresse Contoires Aviser og derved inkaldet de anmeldte arvinger, med flere om der skulle være nogen, følgelig Avisernes Formeld. – Og som nu ikke fleere Arvinger end foran anført haver meldt sig, og disse der.. isæhr Fuld Broderen Roland Pedersen, har forsikret at være ansvarlig for at ingen Arvinger ikke er efter den afdøde. Og desaarsage begieret Skiftet Slutet. Saa har Skifte Forvalteren for at føye Arvingerne isæhr de som haver Reist den lange Vei fra Liebøyden og hid, til i dag ladet dette Skiftes forretægt til slutning, bekjentgiøre og Tillige på Kirkebakkerne følgelig Tillysningen av Datto 21te October sistleden, med forkyndelse Paategning.*

Maria Pedersdatter hadde altså to brødre i Overhalla – Jørgen og Roland. Jørgen første gang nevnt da han bruker en seter under Skjelbred.<sup>53</sup> Tyve år senere bygsler han en part i Reinbjør, Skage sogn Overhalla.<sup>54</sup> Han blir gift med enken Gundel (Gunhild) Erichsdatter. Hun dør i 1748 og ifølge skiftet har hun ingen barn, men flere arvinger – alle barn etter familie på Horjum Øvre i Snåsa og flere av den umyndige.<sup>55</sup> Formynder for disse barna ble nevøen Erich Olsen Horjem. Gunhild var søster til faren hans - Ole Erichsen Horjem (1687-1746). Han hadde vært soldat og kommet hjem fra Kjøbenhavn litt etter 1740.<sup>56</sup> Var jevn gammel med Jørgen Pedersens eldre bror Jon d.e. som også hadde vært i Kjøbenhavn og gifter seg med en enke på Snåsa i 1743. Det er ikke urimelig å tro at også John d.e. hadde fortid som soldat i kongens tjeneste. Jørgen er død i 1770, da er det skifte etter ham. Enke Maren Joensdatter og tre barn – Lars, Gunille (Gunhild) og Elen, alle umyndige. Formynder ble broren Roland Pedersen på Sørhøy i Skage sogn.<sup>57</sup> Ved Folketellingen 1801 er enken fortsatt på Reinbjør som kårenke. Sønnen Lars ugift, bor sammen med moren og går i dagleie.

På Sørhøy i Skage sogn hadde Roland Pedersen og svigersønnen Elias Andersen bygslet er gårdpart i 1761 med en halvdel til hver.<sup>58</sup> Roland hadde tidligere noen år vært bøksele mann i Skilleåsaunet.<sup>59</sup> Gift

<sup>53</sup> Prøvematrikkelen 1723.

<sup>54</sup> Olav Flotten, Overhalla bygdebok bind 1 s. 395

<sup>55</sup> Overhalla skifteprotokoll VIII (1743-1757) fol. 152 b

<sup>56</sup> Gunnar Skavland, Snåsaboka 4, Horjem s. 60-61

<sup>57</sup> Overhalla skifteprotokoll XI (1768-75) fol. 125 b

<sup>58</sup> Olav Flotten, Overhalla bygdebok bind 1 s. 395

<sup>59</sup> Ibid. 252-253.

to ganger, først med Susanne Olsdatter (1696-1768) og i 1771 med enke Kirsten Nilsdatter Haklien, død 1793. Roland dør i 1785.<sup>60</sup> Datter i første ekteskap Marit Rolandsdatter Skilleåsaunet (1738-1802) gift 1759 med Elias Andersen Sørhøy (1725-1793) fra Skage - 7 barn. Familien og barna fyldig omtalt i Overhalla bygdebok.<sup>61</sup>

Som nevnt ovenfor foreligger det to skifter fra Jule som har betydning i vår anledning. Det første fra 1740. Avdød Marithe Jonsdatter. Enkemann Danjel Pedersen. Barn Berethe Danjelsdatter og Marithe Danjelsdatter, tvillinger, 12 uker gamle. Formynder for disse umyndige barn Friderich Skieilbred.<sup>62</sup> Daniels halvbror Fredrik er altså formynder og moren Berethe død i forbindelse med tvillingfødsel. Til enkemannens navngitte barn i første ekteskap ble avsatt deres arv etter moren - Jørgen, Peder og Bireth.

I 1757 er det igjen skifte på Jule. Denne gangen etter Daniel Pedersen. Enken er Marith Olsdatter. Ni barn er tilgodesett. I tillegg til de fem nevnt i forrige skifte er det kommet fire nye – Ole, Lars, Jon og Eli.<sup>63</sup> Ved skiftet etter Maria Pedersdatter i 1778 var 5 av barna nevnt. «Peder Danielsen, Ole Danielsen Ringen, Joen Ostnor – Alle i Liebøyden under Sneaaasen. Lars Danielsen Wiigen myndig oppholdene sig i Jemteland. Berithe Danielsdtr gift med Iver Joensen Frostvigen. Disse 2de i Jæmteland boende». De fire andre antakelig døde på dette tidspunkt.

I kildene har vi identifisert 16 barn etter Peder Jørgensen Skjelbred – 2 i første ekteskap, 3 i andre, 10 i tredje og 1 i fjerde. I skiftet etter Peder Pedersen Årenget i 1774 er enken sitert med utsagnet «at hun hadde hørt av sin mann mens han levde at han skulle ha 16 helsøsken og 8 halvsøsken».<sup>64</sup> Antallet 24 barn er blitt en nesten «mytisk» referanse i tellingen av etterkommere til Peder Jørgensen, men det har neppe vært flere enn de 16 nevnt ovenfor.

---

<sup>60</sup> Se skifte etter Beret Pedersdatter 1785 ovenfor.

<sup>61</sup> Olav Flotten, Overhalla bygdebok bind 1 s. 395-396.

<sup>62</sup> Inderøy skifteprotokoll nr. 7 (1734-1740) fol. 392b

<sup>63</sup> Inderøy skifteprotokoll nr. 9 (1751-1761) fol. 335a

<sup>64</sup> Gunnar Skavland, «Jämten» 157 s. 122